

Asia: VN/15822/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta (yksityiset digipostipalvelut)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhteenvedo

- Palta kannattaa esitystä yksityisten digipostipalveluiden mahdollistamisesta viranomaisviestinnässä. Markkinatoimijoiden kilpailun avulla kehitetään ja kiritetään palvelun laatua, luodaan lisäarvopalveluita, parannetaan kansalaisten valinnanmahdollisuuksia, sekä vauhditetaan sähköisen viranomaisviestinnän penetraatiota.
- Yksityisten digipostipalvelujen mukaantulo tulee ajoittaa sähköisen viranomaisviestinnän ensisijaisuutta koskevan lainsäädännön toimeenpanon kanssa yhdenmukaisesti. Molempien lakiesityksien tulisi astua voimaan 1.7.2026.
- Lainsäädännön ohella tulisi valmistella kompensatiomalli, joka olisi toisaalta julkistalouden menojen kannalta kohtuullinen, mutta joka antaisi kuitenkin mahdollisuuden digipostitoimijoille investoida kehittämiseen ja palvelutuotantoon, sekä loisi kannustimen houkutella kansalaisia siirtymään sähköiseen viranomaisviestintään.
- Palveluntarjoajan valvonta tulisi olla jollain muulla viranomaisella kuin palvelutuottajalla (DVV), sillä DVV toimii myös palveluntarjoajana Suomi.fi -viestipalvelun myötä.

Yksityisten digipostitoimijoiden mukaanotto kannatettavaa

Palta kannattaa esitystä siitä, että sähköisiä tiedoksiantoja voidaan näyttää käyttäjille yksityisten toimijoiden tarjoamissa digitaalisissa palveluissa. Yksityisten toimijoiden mukanaan tuoma kilpailu ja jatkuva kehitys tehostavat julkisen sektorin toimintaa ja parantavat kansalaisten asiointikokemusta. Markkinatoimijoiden avulla voidaan nopeammin kasvattaa digitaalisen viranomaisviestinnän

penetraatiota Suomessa. Suomi on jäljessä muun muassa Ruotsia ja Tanskaa sähköisessä viranomaisviestinnässä.

Yksityisen sektorin myötä saadaan myös todennäköisesti helpommin digipostin rinnalle syntymään uusia lisäarvopalveluita ja digitaalisia liiketoimintamalleja. Valtion tehtävänä ei lähtökohtaisesti ole erilaisten lisäarvopalveluiden kehitystyö. Jo nyt yksityisissä digipostipalveluissa voi muun muassa maksaa laskuja suoraan, joka ei ole mahdollista Suomi.fi -viestipalvelussa. Viranomaisten toimittaman digipostin voidaan katsoa olevan osa luottamuspalvelumarkkinoita, jotka ovat kasvussa, kun digitaaliseen identiteetin hallintaan liittyvät ratkaisut yleistyvät, mm. EU:n eIDAS-asetuksen toimeenpanon myötä.

Markkinalähtöisen mallin etuna on myös se, että kansalaiset voivat valita heille parhaiten sopivan digipostipalvelun, joka voi yhdistää niin julkisen kuin yksityisen sektorin viestit. Olisi tärkeää, että kansalaiset voivat hoitaa kaikkia arkeen liittyviä hallinnollisia asioitaan ja dokumenttejaan yhdessä palvelussa.

Yksityiset digipostipalvelut mahdollistettava samaan aikaan Suomi.fi -viestipalvelun kanssa

Lakiesitys liittyy hallitusohjelman Digi ensin -ohjelmaan ja sähköisen viranomaisviestinnän ensisijaisuutta koskevaan lainsäädäntöön. Suomessa on tarkoitus siirtyä sähköiseen viranomaisviestintään niin, että sähköisiin julkisiin palveluihin kirjautuessa siirrytään automaattisesti (opt-out) ensisijaiseen sähköiseen viestintään, jolloin viranomaisviestejä ei enää lähetetä paperisena kansalaisille. Jos haluaa saada viestit paperisena jatkossa, niin tämä pitää erikseen käydä valitsemassa suomi.fi -viestipalvelussa. Tätä koskeva lainsäädäntö on vielä eduskunnassa käsittelyssä.

Palta on lausunut sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevasta lainsäädännöstä viime vuonna niin valtiovarainministeriölle, kuin eduskunnan hallintovaliokunnalle ja korostanut, että kyseisen lainsäädännön toimeenpanoa tulisi lykätä niin, että yksityisiä digipostipalveluita koskeva lainsäädäntö on valmis ja ensisijaiseen sähköiseen viranomaisviestintään siirtymisen yhteydessä, kansalainen voisi valita valtion tarjoaman Suomi.fi -viestipalvelun ja yksityisten digipostipalveluiden välillä alusta alkaen. Alun perin tavoitteena oli, että kansalaiset siirtyisivät 12.1.2026 lähtien valtion tarjoaman Suomi.fi -viestipalvelun käyttäjäksi opt-out -menetelmällä ja yksityiset digipostipalvelut tulisivat käyttöön myöhemmin vuoden 2026 aikana.

Palta on korostanut kannanotoissaan sen riskiä, että siirtämällä markkinatoimijoiden mukaantulo myöhemmäksi, Suomi syyllistyy kilpailuoikeudellisen sääntelyn rikkomiseen. Yksityisten digipostipalveluiden markkinat ovat kehittyneet nopeasti viimeisten vuosien aikana. Digitaalisia viestejä tai kirjeitä kulkee viranomaisilta jo useita miljoonia vuodessa yksityisten digipostipalveluiden kautta kansalaisille.

Yksityisten digipostipalveluiden mukaantulon eritahtisuus loisi siten väliaikaisen monopolin valtion Suomi.fi -viestipalvelulle. Kansalaisten siirtäminen automaattisesti valtion palvelun käyttäjäksi ennen markkinatoimijoita, sitouttaisi kansalaiset kyseisen palvelun käyttöön. Tämä asettaisi markkinatoimijat ja valtion tarjoaman palvelun epäreiluun kilpailuasetelmaan, sillä siirtyminen uuteen markkinatoimijan tarjoamaan palveluun myöhemmin voisi nousta kynnykseksi palvelun käyttäjille.

Kun sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevan lainsäädännön toimeenpano on jo lykkääntynyt alkuperäisestä aikataulusta, olisi järkevää valmistella tämä esitys sekä edellä mainittu lakiesitys niin, että toimeenpano käynnistyisi saman aikaisesti. Samalla mahdollistettaisiin viranomaisten ja markkinatoimijoiden tehokas yhteismarkkinointi ja nopeampi penetraatio. Palta katsoo, että molempien lakiesityksien tulisi astua voimaan 1.7.2026.

Viestien näyttämisestä tulisi myöntää kompensatiota digipostitoimijoille

Valmistelutyön yhteydessä on arvioitu yksityisille digipostitoimijoille maksettavien kompensatioiden mahdollisuudesta. Arvioinnissa on päädytty siihen, että yksityisille toimijoille maksettavassa tuessa olisi kyse valtioneudesta, jonka tulisi täyttää EU:n valtiontukisääntelyn edellytykset. Tähän liittyen valtiovarainministeriö vei Yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmälle tiedoksi 11.11.2025 linjauksen, ettei viranomaisten tiedoksiantojen näyttämisestä yksityisille makseta valtiontukea.

Palta pitää linjausta harmillisena ja ehdottaa, että muun lainsäädännön ohella valmisteltaisiin kompensatiomalli, joka olisi toisaalta julkistalouden menojen kannalta kohtuullinen, mutta se antaisi kuitenkin mahdollisuuden yksityisille digipostitoimijoille investoida kehittämiseen ja palvelutuotantoon sekä kannustimen houkutella kansalaisia siirtymään sähköiseen viranomaisviestintään.

EU:n jäsenmaissa on käytössä malleja, joissa ei tarjota kompensatiota, sekä malleja – kuten Tanskassa – joissa transaktioiden määrän mukaan jyvitetään kompensatio yksityisille toimijoille. Ruotsissa ei ole aiemmin maksettu kompensatiota, mutta sen osalta on nyt tehty lainsäädäntöön muutoksia, jotta kompensatio olisi mahdollista. Muutoksella on haettu muun muassa sitä, että tämä lisäisi kilpailua yksityisillä digipostimarkkinoilla.

Palta pitää erikoisena sitä, yksityinen digipostitoimintaan kohdistuvat kompensatiot on katsottu olevan valtiontukisääntelyn alaista toimintaa. Johtopäätöstä ei ole kuitenkaan perusteltu mitenkään –

on todettu vain, että näin on linjattu ministerityöryhmässä. Tämä vaatisi jatkovalmistelun osalta järeämmät perustelut.

Vastaavista julkisen hallintotehtävän toteuttamisesta tai avustamisesta pääsääntöisesti kompensoidaan yritykselle – esimerkiksi ajoneuvojen katsastustoiminta, työllisyyspalvelut tai perintätoiminta. Vahvan sähköisen tunnistautumisen palveluista viranomaiset myös maksavat transaktiokorvausta. Tässä tapauksessa kompensatio viestien näyttämisestä olisi pikemminkin korvausta markkinaehtoisesta vastikkeesta kuin yritystuen myöntämisestä. Usein käyttäjä maksaa (kuten esim. katsastuspalvelut), mutta tässä tapauksessa luonnollisesti kansalaiselta ei voida periä mitään viranomaispostin vastaanottamisesta. Siten kompensatiomallin rakentaminen olisi perusteltua.

Mahdollisiin kustannuksiin tai kustannussäästöihin liittyen, olisi tärkeä huomioida, että myös Suomi.fi -viestipalvelun kehitys, ylläpito ja asiakastuki maksavat valtiolle ja se rahoitetaan Digi- ja väestötietoviraston toimintamenojen momentilta. Lisäksi viestipalvelun käyttäjäorganisaatioille syntyy käyttöönottokustannuksia. Esitysluonnoksen sivulla 10 todetaan, että ”Suomi.fi-viestit - palvelun käyttö on käyttäjille ja käyttäjäorganisaatioille maksutonta”. Ei ole syytä luoda kuvaa, että valtion tarjoaman viestipalvelun kehittämisestä tai ylläpidosta ei syntyisi kustannuksia, tai se olisi lähes ilmaista, vaikka se siltä näyttäisi käyttäjäorganisaation näkökulmasta.

Valvonta

Esityksen mukaan tiedoksiantojen näyttäminen ehdotetaan järjestettäväksi siten, että palvelutuottajana toimiva Digi- ja väestötietovirasto (DVV) sekä palveluntarjoaja tekevät sopimuksen, jonka nojalla palveluntarjoaja liittää katseluohjelmansa Suomi.fi-viestit - viestinvälityspalvelun taustapalveluun rajapinnan avulla. Samalla lakiesityksen 8 l § sanoo, että palvelutuottaja (eli DVV) valvoo palveluntarjoajien julkisen hallintotehtävän hoitamista. Kun jatkossa tarjolla on yksityisten digipostitoimijoiden lisäksi DVV:n tarjoama Suomi.fi -viestipalvelu, niin Palta näkee ongelmallisena, että kilpaileva toimija toimii samalla valvojana. Palvelutuottaja toimii tässä yhteydessä myös palveluntarjoajana. Valvontatehtävää tulisi siirrettäväksi toiselle viranomaiselle, kuten esimerkiksi Liikenne- ja viestintävirastolle.

Konttinen Jari
Palvelualojen työnantajat Palta ry.